

ע"פ 7139/13 - טרפה צקול נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 7139/13

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט א' שהם

המערער: טרפה צקול

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
מיום 12.9.2013 בת"פ 51353-09-12 שניתן על ידי
כבוד השופטת ו' מרוז

תאריך הישיבה: י"ב בשבט התשע"ד (13.1.2014)

בשם המערער: עו"ד ירון גיגי; עו"ד נדב שחם

בשם המשיבה: עו"ד סיון רוטו

פסק-דין

השופטת א' חיות:

ערעור על חומרת העונש שגזר בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כבוד השופטת ו' מרוז) על המערער, לאחר שהרשיעו על-פי הודאתו בעבירה של הצתה לפי סעיף 448(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק) ובעבירה של היזק בזדון לפי סעיף 452 לחוק. בית המשפט המחוזי הטיל על המערער עונש של עשרים וארבעה חודשי מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו; שנים עשר חודשי מאסר על תנאי כי לא יעבור במשך שלוש שנים מיום שחרורו עבירה בה הורשע; ותשלום פיצוי לבעל הנכס שהוצת בסך של 5,000 ש"ח. כמו כן הפעיל בית המשפט עונש מאסר מותנה בן שישה חודשים שהוטל על המערער בעבר, בקובעו כי מחצית מתקופת העונש המותנה תרוצה במצטבר לעונש המאסר שהוטל במקרה דנן ומחציתו האחרת תרוצה בחופף. בסך הכול נגזרו, אפוא, על המערער עשרים ושבעה חודשי מאסר לריצוי בפועל.

הרקע העובדתי ופסק דינו של בית המשפט קמא

1. על-פי עובדות כתב האישום שבהן הודה, שכר המערער במועד הרלוונטי חדר בבית ברחוב שבזי ביבנה, בו מתגוררים דיירים נוספים (להלן בהתאמה: החדר ו-הבית). בצהרי יום 22.9.2012 הצית המערער את החדר באמצעות מצת וסדין ולאחר מכן ברח מן החדר. כתוצאה ממעשיו נשרפו כליל החדר, גג הרעפים וארגז רוח המצוי על גג הבית וכמו כן נגרמו נזקי פיח לבית ונשרפו בגדים וחפצים נוספים השייכים לאחד הדיירים.

2. בפתח המשפט הגיעו הצדדים להסכמות ביחס לעובדות המקרה אשר קיבלו ביטוי בפרוטוקול הדיון מיום 21.3.2013, ולפיהן צוין כי מדובר במבנה ללא טיח או חיבור לחשמל, מים או גז; כי המערער שילם דמי שכירות בסך של כ-400 ש"ח; וכי הוא הצית את החדר רק כאשר ראה שכל דיירי הבית מצויים מחוץ למבנה. עוד הסכימו הצדדים כי לאחר ההצתה סגר המערער את חלון החדר מפני חבר שביקש לחלץ אותו, ולאחר שהתגבר העשן והוא החל לסבול מכוויות יצא המערער בכוחות עצמו מן החדר. הצדדים הסכימו עוד כי לבתים אחרים בשכונה לא נגרם כל נזק כתוצאה מהאש שפרצה בחדר וכן הוסכם כי מצבו הנפשי הירוד של המערער תרם לביצוע מעשיו. המחלוקת שנותרה בין הצדדים, אשר לגביה נהלו ההוכחות, עסקה בשאלת המניע לביצוע המעשים: האם, כטענת המערער, מדובר בניסיון התאבדות או שמא, כטענת המדינה, בוצעו המעשים על רקע סכסוך שפרץ בין המערער ובין בעל הבית. לאחר שמיעת חלק מראיות התביעה הגיעו הצדדים להסדר טיעון לפיו הודה המערער בעובדות כתב האישום ובעבירות שיוחסו לו אך שאלת המניע נותרה להכרעת בית המשפט, על-פי שיקול דעתו. ביום 16.5.2013 אישר בית המשפט את הסדר הטיעון והרשיע את המערער בעבירות שתוארו לעיל וביום 12.9.2013 גזר בית המשפט את דינו של המערער והטיל עליו את העונשים שפורטו בפתח הדברים.

3. בגזר דינו התייחס בית המשפט קמא לנסיבותיו האישיות של המערער ולחוות הדעת הפסיכולוגית שהוגשה בעניינו. בית המשפט ציין כי המערער צבר לחובתו ארבע הרשעות קודמות בגין עבירות אלימות ורכוש, כי הוטלו עליו בעבר שני עונשי מאסר בפועל וכי תלוי ועומד נגדו עונש מאסר מותנה משנת 2009 (שהוארך בשנת 2011) בגין עבירות אלימות והיזק בזדון בהן הורשע. כמו כן ציין בית המשפט כי מחוות הדעת הפסיכולוגית עולה שהמערער סבל בילדותו מתחלואים שונים, הפסיק את לימודיו לאחר אחת עשרה שנים ולא גויס לצה"ל עקב אי-התאמה. מאז מות אביו התגורר המערער עם אימו החורגת ובהיותו בן עשרים וחמש הוא גורש מביתה וחי ברחוב עד שעלה בידו לשכור את החדר מכספים שחסך בעבודות מזדמנות. בית המשפט הוסיף וציין כי המערער הביע צער על הנזק שגרם וטען כי בזמן ביצוע המעשים חש בדידות קשה ותסכול בשל מצבו הכלכלי הרעוע, ועל כן הצית את החדר בניסיון לשים קץ לחייו. עוד ציין

בית המשפט כי הפסיכולוג שערך את חוות הדעת הדגיש שאין למערער מחשבות אובדניות אך עם זאת סבר שהטלת עונש מאסר בפועל על המערער עלולה לדרדר את מצבו הרגשי, בצינו כי המערער מטופל בכדורי הרגעה.

בית המשפט הוסיף וקבע כי מתחם הענישה ההולם לעבירות שביצע המערער נע בין שנתיים לארבע שנות מאסר בפועל, בהדגישו את הסיכון שנשקף לחיי אדם ולרכוש כתוצאה ממעשיו של המערער. אשר למניע שעמד מאחורי מעשיו של המערער, קבע בית המשפט כי המערער אכן היה במצב נפשי קשה שהשפיע על התנהגותו ואף ציין בחקירתו "חבל שיצאתי מהבית יותר טוב שהייתי נשרף". יחד עם זאת נקבע כי אין ראיה שמעשה ההצתה בוצע מתוך ניסיון של המערער לשים קץ לחייו וכי מחומר החקירה עולה שהוא ביקש לבוא חשבון עם בעל הבית אשר כלשונו "דיבר עלי דברים לא יפים". לפיכך סבר בית המשפט כי הראיות באשר למניע תומכות הן בטענה בדבר מצבו הנפשי הקשה של המערער הן בטענה לסכסוך בינו ובין בעל הבית. בית המשפט ציין עוד כי במקרה דנן היקף הנזק המתון שנגרם לרכוש והיותו של המבנה רעוע וריק מאדם בעת ההצתה מהווים שיקולים רלוונטיים בקביעת מתחם הענישה. כשיקול נוסף לקולה ציין בית המשפט את העובדה שמדובר היה במעשה אימפולסיבי שלא כלל הצטיידות מראש בחומר דליק וכן את העובדה כי המערער בחר להישאר לבד בחדר בעת ביצוע המעשה, נתון התומך בטענתו לפיה היה שרוי במצוקה באותה עת. בהתחשב בשיקולים אלה וכן בשים לב לעברו הפלילי של המערער, לנסיבותיו האישיות ולעובדה כי בעת ביצוע המעשים היה תלוי ועומד נגדו עונש מאסר מותנה, בין היתר, בגין עבירה של היזק בזדון, גזר בית המשפט על המערער את העונשים שפורטו לעיל.

הערעור שבפנינו מופנה כלפי רכיב עונש המאסר בפועל שהושת על המערער.

טענות הצדדים

4. המערער טוען כי מתחם הענישה שקבע בית המשפט קמא חורג לחומרה מרמת הענישה הראויה והמקובלת בנסיבות דומות. לטענתו, היה על בית המשפט ליתן משקל רב יותר לנסיבות ביצוע העבירות במקרה דנן ובכלל זה לעובדה המוסכמת לפיה ההצתה בוצעה רק לאחר שהוא וידא כי כל דיירי הבית שוהים מחוץ למבנה. משמעות הדבר, כך טוען המערער, היא כי הסיכון שנשקף ממעשיו היה "נמוך עד כדי אי קיום" וכך גם מידת הפגיעה בערך החברתי המוגן. עוד טוען המערער כי העובדה המוסכמת לפיה הוא סגר את החלון מפני חברו שביקש לחלצו מלמדת כי ביקש להימנע מהעמדת גורמים נוספים בסיכון. המערער מוסיף וטוען כי מדובר במבנה מוזנח, רעוע ומבודד שאינו ראוי למגורים וכי מעשיו בוצעו על רקע מצוקה נפשית, ללא כל תכנון מראש וללא הצטיידות בחומרים מזרזי בעירה. הנזק המועט שנגרם למבנה ולתכולתו, כך טוען המערער, נסיבותיו האישיות הקשות כפי שתוארו בחוות הדעת הפסיכולוגית והעובדה כי נפגע בעצמו כתוצאה מן ההצתה מהווים אף הם שיקולים לקולה בקביעת העונש בתוך המתחם והצבתו ברף נמוך יותר. המערער מדגיש כי נטל אחריות על מעשיו ולדבריו הראיות שהוצגו בבית המשפט קמא תומכות במסקנה לפיה מעשים אלה בוצעו אך ורק מתוך ניסיון לשים קץ לחייו ולא מתוך רצון לפגוע בבעל הבית. בהקשר זה טוען המערער כי האמרה לפיה הוא נטר טינה לבעל הבית משום שזה דיבר עליו "דברים לא יפים" נגבתה ממנו בעת ששהה בבית החולים תוך הפרת זכויותיו הבסיסיות, ועל כן יש לייחס לה משקל ראייתי אפסי.

למען שלמות התמונה יצוין כי בבית המשפט קמא טען בא-כוח המערער כי עונש המאסר המותנה שהוטל על המערער בעבר אינו בר הפעלה הואיל והוא מתייחס לעבירות שונות, אך בית המשפט דחה טענה זו מן הטעמים שפירט בגזר דינו והמערער נמנע מלשוב ולהעלותה בשלב הערעור והוא אינו מערער על גזר הדין בסוגיה זו.

5. המדינה טוענת, מצידה, כי אין מקום להתערב בעונש המאסר שהוטל על המערער, ההולם לשיטתה את העבירות שבהן הורשע. לטענת המדינה, חומרת העונש נובעת מן הסיכון הפוטנציאלי הגבוה הגלום במעשה ההצתה שביצע המערער אשר עלול היה להסתיים בתוצאות קשות יותר. העובדה כי מדובר בבית רעוע, כך טוענת המדינה, מהווה שיקול לחומרה ולא לקולה שכן המערער גרם נזק למבנה בו מתגוררים אנשים דלים וקשי יום. המדינה מוסיפה וטוענת כי מן הראיות שהוצגו בבית המשפט קמא עולה תמונה של אדם שביצע את המעשים מתוך ייאוש וזעקה לעזרה אך לדבריה אין להסיק מכך כי המעשה מבטא ניסיון אובדני. זאת ועוד - המדינה סבורה כי אף אם המניע למעשים הוא אכן ניסיון התאבדות, אין לראות בכך חזות הכל שכן מעשיו של המערער גרמו נזק למבנה ויצרו סיכון ממשי לגרימת נזקים נוספים.

דין והכרעה

6. לאחר שעינתי בטענות הצדדים הגעתי למסקנה כי דין הערעור להתקבל, מן הטעמים שאפרט להלן.

המערער הורשע על-פי הודאתו בביצוע מעשים חמורים, המחייבים הטלת עונש הולם. בית משפט זה פסק, ושכ, כי עבירת ההצתה יש בה חומרה מובהקת משום שהיא יוצרת סכנה ממשית לנפש ולרכוש בשל פוטנציאל התפשטותה הבלתי נשלטת של האש "שראשיתה גפרור ואחריתה עלולה להיות שערי מוות" (ע"פ 3210/06 עמארה נ' מדינת ישראל, פסקה ה(1) (18.3.2007); כן ראו: בש"פ 6764/99 מחאמיד נ' מדינת ישראל (14.10.1999); ע"פ 8418/04 דוידוב נ' מדינת ישראל (31.3.2005); ע"פ 2599/07 קריין נ' מדינת ישראל (30.4.2007)). טענת המערער לפיה המניע היחיד למעשיו היה רצונו לשים קץ לחייו, אף אם הייתה מתקבלת במלואה - ולא ראיתי מקום להכריע בכך - אין בה כדי למלטו מריצוי עונש מאסר בפועל מאחורי סורג ובריח. זאת משום שהחלטתו לשלוח אש בחדרו, המצוי בבית דירות בו מתגוררים דיירים נוספים יצרה סיכון של ממש לפגיעות נלוות נוספות שחלקן אכן אירעו בפועל, אם כי למרבה המזל מדובר בפגיעות ברכוש בלבד. העובדה שהמערער ביצע את ההצתה שעה שמאסר מותנה תלוי ועומד נגדו, בין היתר, בגין עבירה של היזק בזדון מוסיפה אף היא מימד של חומרה למעשיו.

7. יחד עם זאת, יש ממש בטענת המערער לפיה בהינתן מכלול נסיבותיו של המקרה מתחם הענישה שקבע בית המשפט המחוזי (בין שנתיים לארבע שנות מאסר) חורג לחומרה ממתחם הענישה הראוי. על פי סעיף 40 לחוק העונשין, הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה - ובכללן התכנון שקדם לה, הנזק שהיה צפוי להיגרם מביצועה והנזק שנגרם בפועל, מצוקתו הנפשית של הנאשם והסיבות שהביאוהו לביצוע העבירה - מהווים כולם שיקולים חשובים בקביעת מתחם הענישה ההולם. בענייננו, ביצע המערער את המעשים תוך שימוש במצת ובסדין מיטתו ללא הצטיידות מראש בחומרים מאיצי בעירה. לכן גם הנזקים שנגרמו למבנה ולרכושו של אחד הדיירים כתוצאה מן ההצתה היו מתונים יחסית. זאת ועוד, על-פי העובדות המוסכמות בין הצדדים המערער שלח אש בחדרו רק לאחר שהבחין כי דיירי המבנה מצויים כולם מחוץ לבית. לכן הסכנה שיצר המערער במעשה ההצתה הייתה לפגיעה ברכוש הבית בלבד ולא בדייריו.

המערער אף דחה ניסיונות של אחד הדיירים לחלצו וסגר בפניו את חלון החדר הבווער. כמו כן אין חולק כי בעת ביצוע המעשים היה המערער שרוי במצב נפשי קשה ואף שאין בכך בשום אופן כדי להצדיק את מעשה ההצתה יש להביא נתון זה במניין השיקולים לצורך קביעת מתחם הענישה.

8. עיון בפסיקתו של בית משפט זה מגלה כי רף הענישה הנוהג בעבירות הצתה אינו אחיד והוא קשור בקשר ישיר לנסיבות המקרה ולנסיבותיו האישיות של הנאשם. כך, למשל, בע"פ 60/12 עמר נ' מדינת ישראל (7.11.2012), אליו הפנתה המדינה בטיעוניה, נדחה ערעור על פסק-דין בו הוטלו על נאשם ארבע שנות מאסר בפועל בגין הרשעתו בהצתת בית עסק שבו עבד לאחר שפוטר מעבודתו. ואולם - שלא כבמקרה דנן - באותו עניין הצית הנאשם אש במספר מוקדים שונים תוך שימוש במאיץ בעירה, ובשל עוצמת האש קרסה קומת הגלריה שבמרכז בית העסק. כמו כן באותו מקרה כפר הנאשם במיוחס לו, לא נטל אחריות למעשיו ונמנע מלהביע חרטה. במקרה אחר אליו הפנתה המדינה, ע"פ 7887/12 שאול נ' מדינת ישראל (24.4.2013) נדחה ערעור על פסק-דין בו נגזרו על נאשם 30 חודשי מאסר בפועל לאחר שהורשע בהשלכת שני בקבוקי פלסטיק בווערים ומלאים בדלק לעבר מגרש בו אוחסן ציוד רב. גם באותו מקרה מדובר היה במעשה מתוכנן מראש, שכלל הצטיידות בדלק, אשר בוצע על רקע סכסוך מתמשך בין הנאשם למתלונן. בית המשפט אף ציין באותו מקרה כי הנאשם כפר במיוחס לו וכי רק בשל מצבו הנפשי המערער לא היה מקום להטיל עליו עונש חמור יותר (למקרים נוספים בהם הוטלו על נאשמים עונשי מאסר משמעותיים בגין עבירות הצתה ראו, למשל: ע"פ 9700/05 עבו נ' מדינת ישראל (24.7.2006) (30 חודשי מאסר בפועל); ע"פ 1925/11 כהן נ' מדינת ישראל (6.4.2011) (42 חודשי מאסר בפועל); ע"פ 6463/11 ברדוגו נ' מדינת ישראל, פסקה ח' (5.6.2012) (40 חודשי מאסר בפועל)). מנגד ניתן להצביע על מקרים אחרים אשר בנסיבותיהם נגזרו על נאשמים בהצתה עונשי מאסר בפועל הפחותים בחומרתם מהעונש שנגזר על המערער דנן (ראו, למשל: ע"פ 3074/07 מדינת ישראל נ' אבו תקפה (27.3.2008) (שבעה חודשי מאסר בפועל); ע"פ 11748/05 פלוני נ' מדינת ישראל (22.5.2006) (12 חודשי מאסר בפועל); ע"פ 7925/06 אבו עראר נ' מדינת ישראל (25.4.2007) (18 חודשי מאסר בפועל); ע"פ 2360/12 פלוני נ' מדינת ישראל (1.8.2012) (21 חודשי מאסר בפועל); למקרים חריגים בהם הוטלו על נאשמים בהצתה עונשי מאסר בפועל שירוצו בדרך של עבודות שירות ראו: ע"פ 2122/03 כהן נ' מדינת ישראל (21.7.2003); ע"פ 4390/03 ספנוב נ' מדינת ישראל (18.8.2003); ע"פ 3838/03 מרקוביץ נ' מדינת ישראל (11.9.2003); ע"פ 8501/09 בוכרע נ' מדינת ישראל (10.8.2010)).

מסקירה זו, ובהינתן הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה כפי שתוארו לעיל, נובעת לטעמי המסקנה כי מתחם הענישה ההולם במקרה דנן הוא נמוך מזה שקבע בית המשפט קמא ונע בין שנת מאסר אחת לשלוש שנות מאסר. בקביעת עונשו של המערער בתוך המתחם האמור יש לשקול לקולה את נסיבות חייו הקשות, את העובדה שנטל אחריות למעשיו והביע צער וחרטה, את העובדה שהוא עצמו נפגע במהלך ביצוע המעשים ואת מצבו הנפשי הקשה בעת ביצוע ההצתה. לעומת זאת, כשיקול לחומרה יש לזקוף לחובתו של המערער את עברו הפלילי ובפרט כאמור את עונש המאסר המותנה שהיה תלוי ועומד נגדו בעת ביצוע העבירות.

9. בהינתן כל האמור לעיל אציע לחברי לקבל את הערעור ולקבוע כי עונש המאסר בפועל שיוטל על המערער בגין העבירות שבהן הורשע יופחת ויעמוד על 18 חודשי מאסר. עוד אציע להותיר על כנה את הפעלת המאסר המותנה כך ששלושה חודשים מתוכו ירוצו במצטבר לעונש הנוכחי ושלושה חודשים ירוצו בחופף לו. עונשו הכולל של המערער יעמוד, אפוא, על 21 חודשי מאסר בפועל וכל יתר חלקי גזר הדין של בית המשפט קמא יעמדו בעינם.

ניתן היום, כ"ב בשבט התשע"ד (23.1.2014).

שופט

שופטת

שופט
